

Simon Pasternaks tale ved Gyldendals efterårsreception

Taler

Simon Pasternak
Forlagschef, Gyldendal

Dato

29. august 2024

Sted

Klareboderne 3, 1115
København K

Kære alle

Lad os begynde med et lille tankeeksperiment.

Lad os forestille os en lille ø i Danmark.

Lad os forestille os yogalærerens mand på den lille ø.

Lad os forestille os, at vi øboere har fundet ud af, at han skriver:

”Digte. Helt fint. Men hvad mere? Det kunne være spændende. Kan han finde på at skrive noget fra øen? Vil vi synes om dette? Vil vi gå ind for det? Helst så vi, at han holdt kaje. Vi vil ikke have noget, som vi ikke kan styre. Det er trods alt vores ø. Vi har faktisk altid boet her, og det er ikke alting, der vedkommer de fremmede, de andre. Vi vil helst selv skrive vores egen historie. Han skriver. Men han har jo ikke boet her så længe, hvad ved han overhovedet om noget som helst. Det burde forbydes, den slags, at skrive andres historier, det er bestemt ikke i orden, man burde lave en lov, der kriminaliserede den slags, det er tyveri.”

Men hvad er det egentlig for et vi, der taler her?

Hvem ejer øens historie?

Er det baronen med skiltet ”Al gang på markerne forbudt”, er det de polske frugtplukkere, jægerne, stenøksesamlerne, naboerne, dem, der spreder rygter, eller dem, der holder på hemmeligheder, de rige, de fattige, ofrene eller systemet, de fastboende, drømmerne, fuglekiggerne, kvinden fra Madagascar eller særlingen fra Norge, eller er det i virkeligheden manden bag disken i Jem&Fix?

Og kan vi nogensinde blive enige om det?

Lad os så også forestille os, at vi aldrig kan forlade øen.

Lad os forestille os, at vi SKAL bo sammen.

Hvad er det så for et vi?

Måske skal vi til at se lidt på det vi?

Måske skal vi til at se lidt på de historier, vi har om os selv og hinanden?

Det kommer ikke til at være nemt, for vi er nok slet ikke enige om, hvad det i det hele taget er for en ø.

Det kan være risikabelt.

Det kan være farligt.

Måske er nogle af de historier, vi fortæller os selv, det strittende garnnøgle, vi kalder vores identitet, egentlig vrangforestillinger, skabt af os selv eller andre, påduttet os, tævet ind i hovedet på os eller bare skabt for nemheds skyld, af dumhed, dovenskab eller almindelig bekvemmelighed?

Måske kan vi kun slippe fri af vores historie og vores vrangforestillinger ved at fortælle dem?

Som der står i en anden af årets bøger om en 57-årig kvinde, der gør op med et kvindeliv fyldt med vold:

»Jeg er rasende over at blive defineret af en historie, siger jeg (og hæver stemmen), at dét og dét, min far, min mor, tid og sted, traumerne og blablabla skal være det, som er blevet mig. Jeg er intakt, som jeg har været siden jeg blev født. Jeg er mig.«

Måske skal vi simpelthen ud med sproget og fortælle selv det mest smertefulde i vores liv og familier ”med hjertet i hånden”, og se, hvad der så sker med vores vi og vores ø, når vi slipper de hårde sandheder løs?

Den amerikanske forfatter James Baldwin skrev om det allersværeste vi i *Næste gang i ilden* nemlig racelovenes USA i begyndelsen af 1960'erne, hvor en sort mand ikke kun skulle sætte sig bagerst i bussen, men også var i konstant livsfare alene på grund af sin hudfarve. Det er denne sorte mand, Baldwin skriver til i følgende citat, hvor han vender hele ideen om integration på hovedet og siger, at det ikke er de hvide, der skal acceptere de sorte, men de sorte der skal acceptere de hvide.

»De hvide er faktisk stadig fanget i en historie, de ikke forstår; og før de forstår den, kan de ikke slippe fri af den. De har i mange år – og af utallige grunde – været nødt til at tro, at sorte mennesker er hvide mennesker underlegne. Mange

af dem ved ganske vist bedre, men som du vil opdage, har folk meget svært ved at handle ud fra det, de ved. At handle er at være engageret, og at være engageret er at være i fare. I dette tilfælde består faren – som de fleste hvide amerikanere ser det – i, at de kan miste deres identitet.«

Vi skal have modet til at udfordre vores egne og hinandens historier også selvom det kan gøre ondt på identiteten.

Det kræver, at vi giver plads til hinanden.

Vi skal give plads til flere perspektiver på øen, plads til flere øer, Læsø fx, måske ikke kun fortalt fra mændenes eller kaptajnernes synspunkt, men fra naturens, tidens, arbejdets, kvindernes og børnenes perspektiv, som ser en anden historie, en usynlig historie.

Og så er der alle os på Den Gamle Ordning, herfra kaldet DGO'erne, os der ”hæfter ende, når vi strikker og ser med skrækblandet fryd på alle Lærke Baggerdisciplene og får lyst til at samle maskerne op i deres faldefærdige strikketøj med en hæklenål, som vi altid har i tasken, sammen med lommeletter og et par rene trusser” citat slut. Måske skal vi DGO'ere til at forstå og rumme de vilde *knit it out*-typer, måske skal de rumme os, og ja det bliver svært, men hvem har sagt, at det skal være nemt?

Vi skal give plads til molboen med det knusende selvhad og en pistol for panden, POW, og til en omsorg mere kompliceret end som så, når et menneske med handicap, du skal sætte hår på, også er i stand til at ødelægge dig.

Vi skal give plads til den sammenbragte familie og sammen begrave moderkagen, til stoikeren, der ved at mere aldrig er nok, til erfaringen hos et menneske, der har været udsat for transnational adoption, og som igennem sin barndom altid tog sig selv i at kigge væk, hver gang hun så en, der lignede hende selv i den vide, hvide verden.

Vi skal sammen med hende se, om vi kan finde en vej ud af selvdestruktionen og fortrængningen.

Vi skal til at give plads til spøgelse efter vores kærestes eks og alle de forbudte følelser af begær og had, det vækker. Til den queer muslim, der altid har været her og som vi ikke skal fornægte længere. Til den pårørende i psykiatrien. Til

rygende uenige folketingspolitikere, der beslutter sig for at tale sammen, til trailerbørn midt i opioidkrisen, til vidnesbyrd fra et iransk fængsel, til unge mænd, der ikke rigtig kan sørge over deres fædre og skriver »jeg er bange for hvad jeg skal finde på at sutte på, nu hvor sorgen er ved at slippe op,« vi skal give plads til dem der vil have nye regler for ledelse og arbejde med en høvdingemodel.

Vi skal give plads til historier fra andre tider og steder og opdatere den mølædte litteraturkanon, så vi fx kan læse disse to klassiske åbninger, den første hedder simpelthen: »ÅBNINGEN. I den nådige og barmhjertige Guds navn.« (og ja, det ER Koranen på dansk). Den anden er fra den mest cute bog i europæisk litteratur og lyder sådan her: »Alle ved jo, at en ugift mand med en god formue må have sig en kone.« (Og ja, det ER Jane Austen).

Vi skal give plads til de store forfattere fra forrige-forrige århundrede, der enten ikke kom med i kanon, fordi de var kvinder eller forsvandt i norsk litteratur, selvom de skrev på dansk, og sjovt nok skriver de præcis om det, der er også vigtigt i dag: Køn, moral, tro og magt.

Og lad os så for sidste gang vende tilbage til den nu ret så myldrende ø og det vanskelige vi, der ikke er blevet lettere at håndtere.

Hvad gør vi ved det?

Lad os igen konsultere James Baldwin – og når I hører følgende, så indsæt også gerne molbo, DGOer, baronen, fuglekiggeren, manden i Jem&Fix, børnene, de queer, de sørgende, de vrede, de glade, de magtfulde og de magtesløse, dem der har ejet historien og dem der nu skal til at fortælle den.

»Prisen for de hvide menneskers frigørelse er de sortes frigørelse – den totale frigørelse.«

Så hvis vi vil det umulige nemlig øens totale frigørelse – og hvem vil ikke det, ikke mindst alle jer – så skal vi forstå, at vi kun er summen af vores historier. Og kun ved at engagere sig og være i fare og få alle historierne frem kan vi blive synlige for hinanden og gøre vores underlige lille ø beboelig for alle.

Velkommen til Gyldendals efterårsreception.

Kilde

www.gyldendal.dk/

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Beretningstale, Velkomsttale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/simon-pasternaks-tale-ved-gyldendals-efterarsreception-2024>